

OJ! ŚLICZNA TO ZIEMIA TO NASZE MAZOWSZE!

Alina Uszyńska

KATEGORIA WIEKOWA: 10-14 LAT

Mazowsze.
serce Polski

ADRESAT: uczniowie w wieku 10–14 lat.

CZAS ZAJĘĆ: 90 minut.

SŁOWA KLUCZOWE: edukacja regionalna, Mazowsze, współpraca, praktyczne działanie, zabytki, przyroda, rzeki.

WPROWADZENIE

W scenariuszu zawarto wskazówki dotyczące zorganizowania międzyklasowego konkursu wiedzy o Mazowszu. Rywalizacja odbywa się na zajęciach dodatkowych, np. na spotkaniu koła regionalnego.

CEL OGÓLNY

Budzenie zainteresowania regionem Mazowsza. Kształtowanie umiejętności samodzielnego dochodzenia do wiedzy.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- współpracuje w grupie i dąży do osiągnięcia wspólnego celu;
  - potrafi zastosować w działaniu wiedzę o walorach kulturowych, przyrodniczych i o dziedzictwie Mazowsza;
  - rozwija wyobraźnię i kreatywność;
  - poszerza i systematyzuje wiedzę na temat Mazowsza;
  - zaznacza wybrane rzeki, miasta i obiekty przyrodnicze na mapie województwa mazowieckiego;
  - rozpoznaje cechy krajobrazu i symbole Mazowsza.
-

METODY PRACY:

- metody asymilacji wiedzy – pogadanka wstępna, dyskusja,
  - metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy – klasyczna metoda problemowa, gry dydaktyczne,
  - metody praktyczne – metody ćwiczebne.
-

FORMY PRACY:

- indywidualna,
  - grupowa.
-

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- mapa województwa mazowieckiego;
  - karty pracy i materiały do kart pracy (**załączniki nr 2–9**);
  - rozwiązania zadań (**załącznik nr 10**).
-

ZAŁĄCZNIKI:

1. Tabela wyników – wzór.
2. Karta pracy nr 1 – Znajomość mapy województwa mazowieckiego.
3. Karta pracy nr 2 – Cechy krajobrazu i symbole Mazowsza.
4. Materiały do karty pracy nr 2 (koperta).
5. Karta pracy nr 3 – Rozpoznaj zabytki.
6. Materiały do karty pracy nr 3 (koperta).
7. Gra dydaktyczna „Skrzynka pytań”.
8. Karta pracy nr 4 – Gra „Znajdź intruza”.
9. Karta pracy nr 5 – Szyfrogram „Abecadło Mazowsza”.
10. Odpowiedzi do zadań.

CZYNNOŚCI POPRZEDZAJĄCE KONKURS

- Nauczyciel ogłasza jego regulamin, podaje termin, zakres materiału, wymagania (dobra znajomość mapy Mazowsza) i źródła informacji (bibliografia).
- Każda klasa wybiera trzyosobową drużynę i zgłasza się do organizatora konkursu.
- Nauczyciel przygotowuje salę. Warto wykorzystać tablicę interaktywną do wyświetlania poprawnych rozwiązań, wtedy wszyscy będą mieli możliwość poszerzenia i usystematyzowania wiedzy o Mazowszu.

BIBLIOGRAFIA

J. Angiel, M. Podlasiecka, *Mój region Mazowsze. Zeszyt edukacji regionalnej*, WSiP, Warszawa 2000.

P. Beręsewicz, *Warszawa. Spacerzy z Ciumkami*, Wydawnictwo Skrzat, Kraków 2000.

J. Choińska-Mika, M. Kulesza, K. Mika, W. Morawski, H. Wajs, *Mazowsze*, Wydawnictwo Kartograficzne Daunpol Sp. z o.o., Warszawa 2011.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

PRZEBIEG KONKURSU

Uczniowie zajmują miejsca przy stolikach oznaczonych numerem swojej klasy. Nauczyciel wita uczestników konkursu i jury oraz informuje, że każda konkurencja będzie oceniana na bieżąco – po wykonaniu zadania. Punktacja będzie zapisywana na tablicy wyników (**załącznik nr 1**). Prowadzący wymienia konkurencje oraz informuje, jaki czas przewidziano na każdą z nich. Wygra

drużyna, które zdobędzie największą liczbę punktów, a nagrody otrzymają trzy kolejne zespoły z najwyższą punktacją. Przewidziane są również wyróżnienia. Nauczyciel prosi grupy o wybranie swoich przedstawicieli. Dobrze jest również zastosować ocenę koleżeńską. Liczba losowanych pytań (**załącznik nr 7**) i czas na wykonanie zadań zależą od nauczyciela prowadzącego.

KONKURENCJA I. Znajomość mapy województwa mazowieckiego

Nauczyciel rozdaje karty pracy (**załącznik nr 2**) i objaśnia zadanie, które polega na podpisaniu na mapie województwa mazowieckiego nazw wybranych rzek, miast i puszczy. Za poprawne rozwiązanie można zdobyć 21 punktów. Czas na wykonanie zadania 15 minut. Członkowie jury sprawdzają rozwiązania i zapisują wyniki na tablicy. Poprawne odpowiedzi można wyświetlić na tablicy interaktywnej i wspólnie sprawdzić, jak należało wykonać zadanie.

KONKURENCJA II. Cechy krajobrazu i symbole Mazowsza

Każdy zespół otrzymuje kartę pracy z mapą Mazowsza (**załącznik nr 3**) oraz kopertę (**załącznik nr 4**), w której

znajdują się różne określenia cech krajobrazu oraz herby i flagi kilku województw. Zadanie polega na przyporządkowaniu do województwa mazowieckiego odpowiednich elementów pejzażu, herbu i flagi oraz naklejeniu właściwych symboli i opisów na kontur mapy. Czas na wykonanie zadania 10 minut.

Jury sprawdza rozwiązania i podaje punktację, która zostaje umieszczona na tablicy wyników. Sędziowie czytają kolejno poprawne odpowiedzi, a symbole wyświetlają na tablicy interaktywnej.

KONKURENCJA III. Rozpoznaj zabytki

W kopercie znajdują się **ponumerowane** zdjęcia obiektów z różnych miejscowości Mazowsza (**załącznik nr 6**). Zadaniem

Kampinoski Park Narodowy

drużyn jest podanie nazwy zabytku i miejscowości, w której się on znajduje (**załącznik nr 5**). Czas na wykonanie zadania 15 minut.

Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej zdjęcia z właściwymi opisami, a uczniowie sprawdzają poprawność swoich odpowiedzi. Oddają karty pracy. Członkowie jury weryfikują odpowiedzi i zapisują wyniki na tablicy.

KONKURENCJA IV. Gra dydaktyczna „Skrzynka pytań” (załącznik nr 7)

Prowadzący konkurs ustawia na stoliku dwa pudełka: w jednym znajdują się pytania za 1 punkt, w drugim – za 2 punkty. Przedstawiciel zespołu losuje karteczkę z wybranej przez zespół skrzynki, odczytuje pytanie i po konsultacji z drużyną udziela odpowiedzi (czas na odpowiedź – np. pół minuty).

Jeśli zespół nie odpowie lub odpowiedź będzie błędna, pytanie przechodzi na następną grupę. Za niepełną odpowiedź na pytanie z zestawu drugiego drużyna otrzymuje 1 punkt. Jury ocenia poprawność kolejnych odpowiedzi i podaje punktację, którą umieszcza na tablicy wyników.

KONKURENCJA V. Gra „Znajdź intruza”

Nauczyciel rozdaje karty pracy (**załącznik nr 8**) i wyjaśnia zasady gry. Wśród zestawów nazw związanych z Mazowszem znajduje się jedna, która nie pasuje do pozostałych. Zadaniem drużyny jest znalezienie intruza i wyjaśnienie powodów jego wskazania. Czas pracy 10 minut.

Ocena koleżeńska – zespoły wymieniają się wypełnionymi kartami pracy i sprawdzają, czy zadanie zostało wykonane przez kolegów poprawnie.

Jury czuwa nad poprawnością przebiegu konkursu, a następnie podaje wyniki i zapisuje je na tablicy.

KONKURENCJA VI. Szyfrogram „Abecadło Mazowsza”

Zadanie polega na poprawnym rozszyfrowaniu haseł dotyczących Mazowsza (**załącznik nr 9**). W miejsce kresek należy wpisać odgadnięty wyraz (1 kreska = 1 litera). Każde hasło to punkt dla drużyny. Czas pracy 15 minut.

Ocena koleżeńska – zespoły wymieniają się wypełnionymi kartami pracy i sprawdzają, czy zadanie zostało wykonane przez kolegów poprawnie.

Jury czuwa nad poprawnością, a następnie podaje wyniki i zapisuje je na tablicy.

Nauczyciel informuje, że zmagania dobiegły końca.

EWALUACJA ZAJĘĆ

Ewaluacja przebiegu konkursu jest prowadzona na bieżąco. Opiera się na obserwacji zaangażowania uczniów oraz umiejętności współdziałania w zespołach.

Po zakończonych zmaganiach nauczyciel pokazuje wiszący na ścianie szary arkusz papieru z napisem „Gadająca ściana” i prosi uczniów, by na nim wyrazili swoje opinie na temat konkursu. Jeśli uczniowie zapytają, jakiego rodzaju mają to być komunikaty, można ich ukierunkować. Chętne osoby odczytują głośno wybrane komentarze.

W tym czasie członkowie jury podsumowują wyniki i wypisują przygotowane wcześniej dyplomy. Przewodniczący jury ogłasza, kto zwyciężył, wręcza dyplomy i nagrody.

Załącznik nr 1.

Tablica wyników

Lp.	Klasa	KONKURENCJE						Suma punktów	Miejsce
		1. Znajomość mapy województwa mazowieckiego (21 p.)	2. Cechy krajobrazu i symbole Mazowsza (10 p.)	3. Rozpoznanaj zabytki (10 p.)	4. Gra „Skrzynka pytań” (6 p.)	5. Gra „Znajdź intruza” (10 p.)	6. Szyfrogram „Abecadło Mazowsza” (25 p.)		
1.									
2.									
3.									
4.									

Załącznik nr 2.

Karta pracy nr 1 – Znajomość mapy województwa mazowieckiego

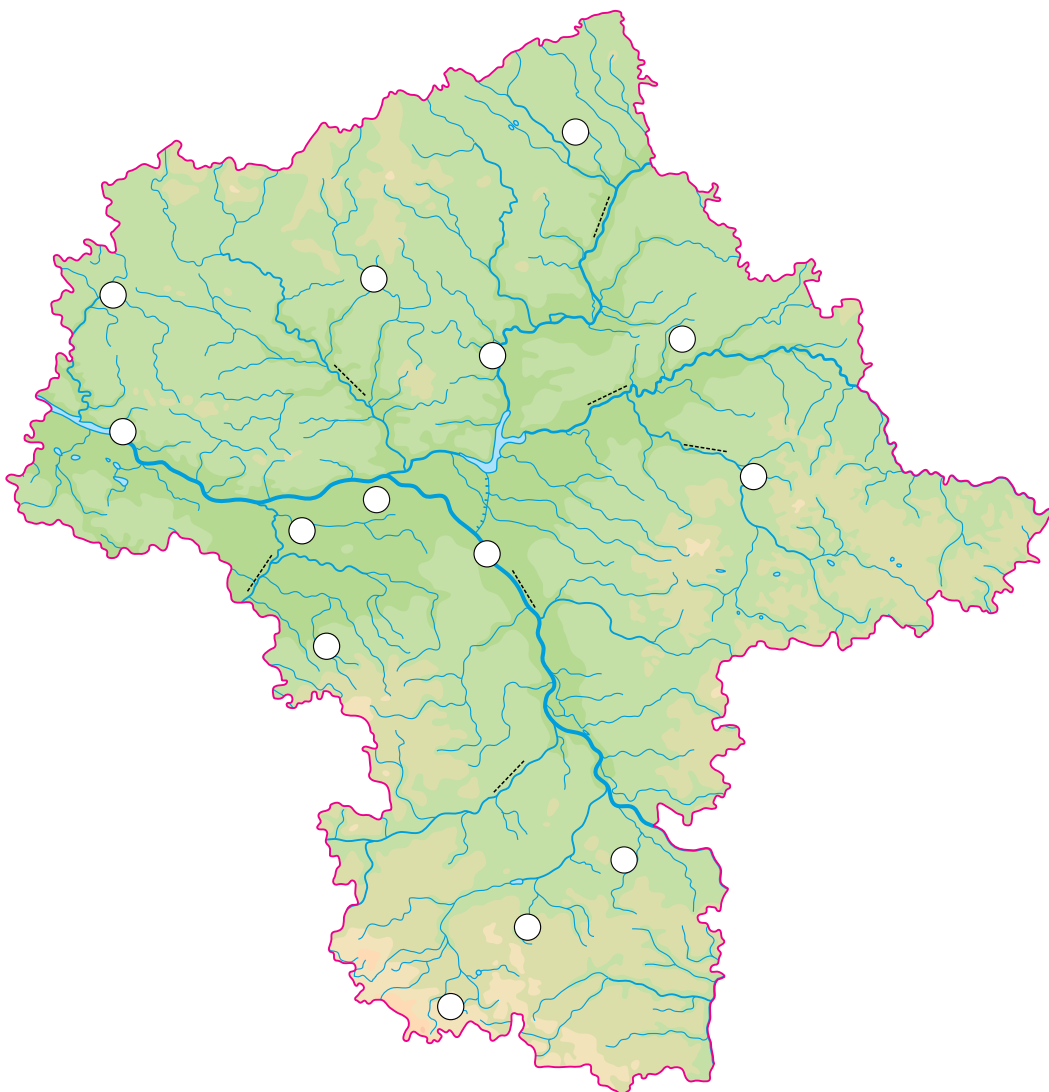
Na załączonej mapie województwa mazowieckiego zaznacz:

a. miasta – wpisz w kółka odpowiednie cyfry:

1. Sierpc, 2. Płock, 3. Radom, 4. Ciechanów, 5. Żyrardów, 6. Żelazowa Wola, 7. Węgrów,
8. Pułtusk, 9. Szydłowiec, 10. Warszawa;

b. rzeki – zapisz nazwy wzdłuż rzek: Bug, Narew, Pilica, Bzura, Wisła, Liwiec, Wkra;

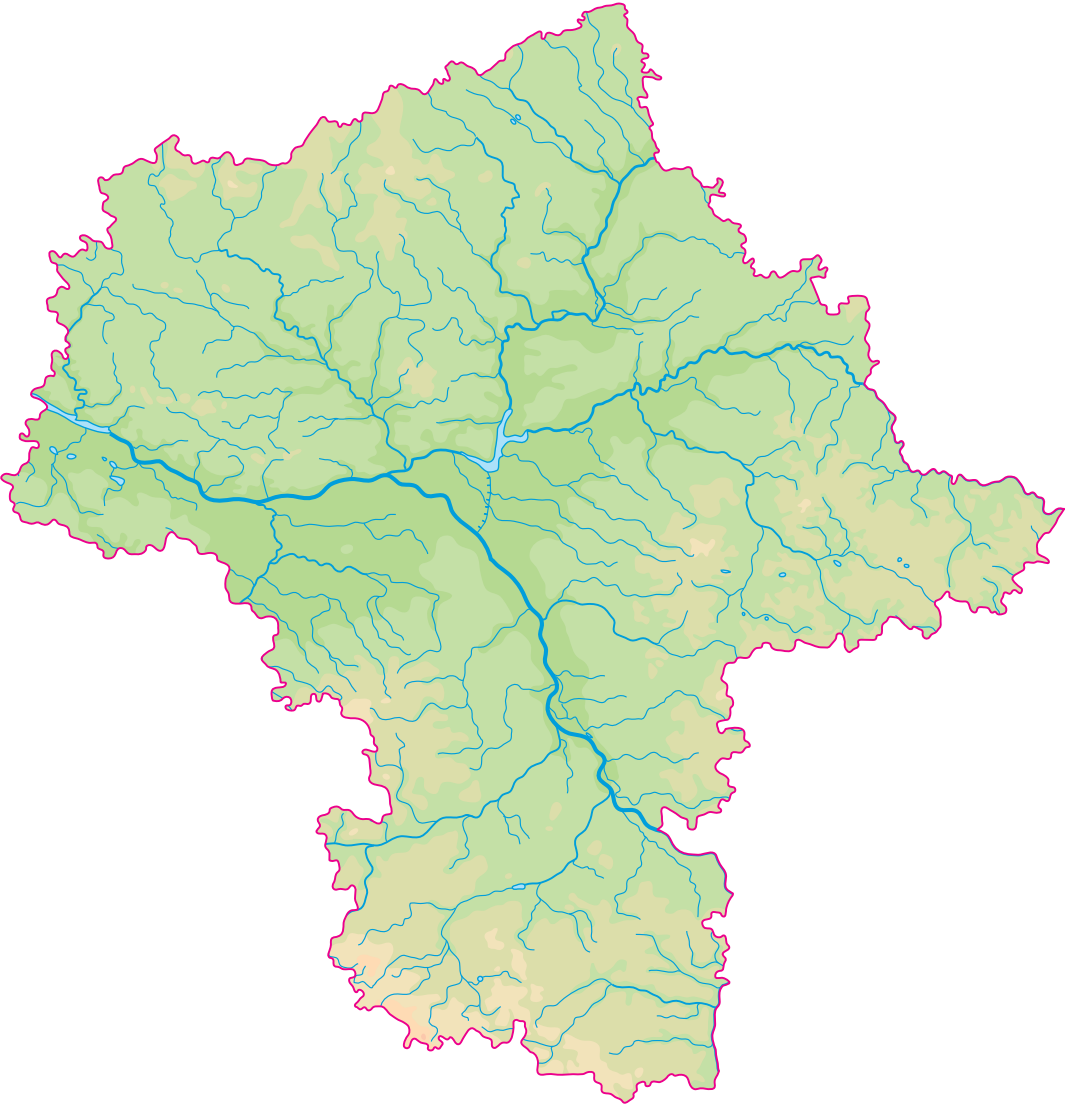
c. puszcze – zapisz w odpowiednich miejscach litery przyporządkowane nazwom puszczy: A – Puszcza Kampinoska, B – Puszcza Zielona, C – Puszcza Biała, C – Puszcza Kozienicka.

Załącznik nr 3.

Karta pracy nr 2 – Cechy krajobrazu i symbole Mazowsza

Spośród różnych cech krajobrazu oraz herbów i flag województw znajdujących się w kopercie wybierzcie te, które są związane z województwem mazowieckim, a następnie naklejcie je na mapę.

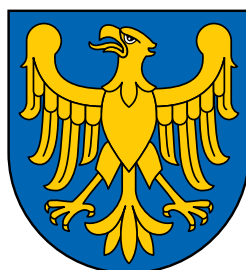

Załącznik nr 4.

Materiały do karty pracy nr 2 (koperta)

wierzby wzdłuż dróg	bystre potoki	piaszczyste łąchy
skałki wapienne	liczne jeziora	obszary rolnicze
kosodrzewina wzdłuż dróg	szerokie doliny rzeczne	połoniny
leniwie płynące rzeki	krajobraz wyżynny	sosny na wydmach
łąki z makami	skaliste i urwiste brzegi rzek	ostańce

Załącznik nr 5.

Karta pracy nr 3 – Rozpoznaj zabytki

W kopercie znajdują się ponumerowane zdjęcia obiektów z różnych miejscowości Mazowsza. Zapiszcie w tabeli nazwy zabytków i miejscowości, w których się znajdują.

Lp.	Nazwa zabytku	Miejscowość
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

Załącznik nr 6.

Materiały do karty pracy nr 3 (koperta)

Załącznik nr 7.

Gra dydaktyczna „Skrzynka pytań”

ZESTAW I – PYTANIA ZA 1 PUNKT

1.	Skąd pochodzi nazwa Mazowsze?
2.	Jak się nazywa jedyny park narodowy na Mazowszu?
3.	W którym biegu Wisły leży Mazowsze?
4.	Który kompozytor wykorzystał w swej twórczości mazowieckie motywy ludowe?
5.	Muzeum Wsi Mazowieckiej to skansen, który zajmuje się gromadzeniem i ochroną zabytków kultury ludowej. W jakiej miejscowości się znajduje?
6.	Które drzewo jest symbolem Mazowsza?
7.	Na ile dzielnic jest podzielona Warszawa?
8.	Wymień barwy flagi Warszawy.
9.	Jakie zwierzę znajduje się w logo Kampinoskiego Parku Narodowego?
10.	Gdzie się urodził Fryderyk Chopin?
11.	Podaj nazwę warszawskiego cmentarza, na którym pochowano wielu Polaków zasłużonych dla ojczyzny.
12.	Największa mazowiecka rzeka, a jednocześnie główna rzeka Polski, ma swoje źródło w górach. Podaj nazwę tej rzeki i nazwę góry, z której bierze swój początek.
13.	Podaj nazwę dumnego ptaka, którego można spotkać w parku Łazienkowskim.
14.	Kto jest prezydentem Warszawy?
15.	Ile osób mieszka w Warszawie?
16.	Co jest najbardziej znanym rękodziełem ludowym w okolicach Mazowsza?
17.	Podaj dzień tygodnia, w którym król Staś zapraszał na obiady największe znakomitości kraju.
18.	Pałac Namiestnikowski w Warszawie znajduje się przy Krakowskim Przedmieściu. Jest siedzibą kolejnych prezydentów Polski. Na jego dziedzińcu stoi pomnik. Kogo przedstawia?
19.	W którym parku w Warszawie znajduje się pałac Na Wodzie?
20.	Jak się nazywa prawobrzeżna część Warszawy?
21.	Który rejon na Mazowszu jest uznawany za „największy sad Europy”?
22.	Która puszcza mazowiecka leży w widłach Bugu i Narwi?

23.	Jak się nazywała autorka popularnej piosenki <i>Hej, chłopcy, bagnet na broń</i> , pochowana na cmentarzu przy kościele św. Katarzyny na warszawskim Ursynowie? Podaj jej imię i nazwisko.
24.	Jak się nazywają mieszkańcy północno-wschodniej części Mazowsza?
25.	Gdzie na Mazowszu występują jeziora? Podaj nazwę pojezierza.
26.	Gdzie w Warszawie znajduje się pomnik Prezydenta Stefana Starzyńskiego?
27.	W którym mieście znajduje się Muzeum Mazowieckie ze słynną kolekcją sztuki secesyjnej?
28.	Który malarz rozświetlił w swych obrazach przyrodę mazowiecką? Namalował między innymi <i>Bociany</i> .
29.	Kto jest marszałkiem województwa mazowieckiego?
30.	W którym mieście urodził się Władysław Broniewski?
31.	Jakie gleby wykształciły się w dolinach rzecznych Mazowsza?
32.	Czy w Warszawie jest pomnik Fryderyka Chopina? Jeżeli tak, to gdzie się znajduje?
33.	Gdzie się znajduje Muzeum Kolei Wąskotorowej?
34.	Gdzie na Mazowszu Stefan Żeromski napisał powieść <i>Przedwiośnie</i> ?
35.	W jakiej miejscowości znajduje się skansen kurpiowski?

ZESTAW II – PYTANIA ZA 2 PUNKTY

1.	Kurpie zamieszkują tereny dwóch puszc mazowieckich. Podaj ich nazwy.
2.	Dla uczczenia dwóch powstań – warszawskiego i kościuszkowskiego – na Podwalu w Warszawie postawiono pomniki. Kogo przedstawiają?
3.	Filtry do dziś są integralną częścią systemu wodociągów stolicy. Kto był twórcą sieci kanalizacyjnych i wodociagowych dla około 30 europejskich miast, w tym także dla Warszawy? Z jakiego kraju pochodził?
4.	Jak się nazywa i gdzie się znajduje najświetniejszy zamek na Mazowszu?
5.	W jakim mieście na Mazowszu znajduje się najdłuższy rynek w Europie? Jaką ma długość?
6.	To najmniejsze miasto na Mazowszu, a zarazem w Polsce. Podaj jego nazwę i liczbę mieszkańców.
7.	Gdzie na Mazowszu znajdują się muzea: Romantyzmu i Instrumentów Muzycznych?
8.	Które miasto na Mazowszu było nazywane polską Wenecją i dlaczego?

9.	Podaj nazwę i długość najdłuższej rzeki, która przepływa przez województwo mazowieckie.
10.	Która dzielnica Warszawy jest największa, a która – najmniejsza?
11.	Gdzie na Mazowszu leczy się schorzenia reumatyczne, a gdzie – choroby dróg oddechowych?
12.	Wymień władze Warszawy.
13.	Gdzie się znajdują muzea na wolnym powietrzu, w których można poznać architekturę i stroje ludowe Mazowsza?
14.	Nad jakimi rzekami powstał Zalew Zegrzyński?
15.	W których miastach znajdują się średniowieczne zamki obronne książąt mazowieckich? Podaj nazwy dwóch miast.
16.	Z którymi województwami województwo mazowieckie graniczy od północy i od południowego wschodu?
17.	Jaka jest nazwa i ile mierzy najwyższy budynek w Warszawie?
18.	Jaka jest najliczniejsza grupa cudzoziemców w Warszawie i ile liczy osób? (granica błędu 200 osób)
19.	Kiedy wybuchło powstanie warszawskie i jak długo trwało?
20.	Kto i w którym roku przeniósł stolicę z Krakowa do Warszawy?
21.	Jakie dwa pomniki znajdują się przed Teatrem Wielkim w Warszawie?
22.	Gdzie się odbywają imprezy: a. wiosenne Święto Kwitnącej Jabłoni, b. sierpniowe Miodobranie?
23.	Gdzie się znajdują: a. Muzeum Lat Dziecięcych Prymasa Stefana Wyszyńskiego, b. Muzeum Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów?
24.	Jak się nazywa podwarszawskie miasto – XIX-wieczna osada fabryczna zachowana w całości do naszych czasów? Skąd pochodzi jej nazwa?
25.	Jak się nazywa i ile wynosi najwyższe wzniesienie na Mazowszu?
26.	Na Rynku Starego Miasta w Warszawie mają siedzibę dwa muzea. Podaj ich nazwy.
27.	Porównaj gleby Wyżyny Lubelskiej i Niziny Mazowieckiej.
28.	Podaj nazwę województw, które graniczą z województwem mazowieckim od północnego wschodu i od południowego zachodu.
29.	Gdzie się znajdują Palmiry i z czego są znane?
30.	Co to są dymarki i do czego służyły?

Załącznik nr 8.

Karta pracy nr 4 – Gra „Znajdź intruza”

Wśród wymienionych nazw związanych z Mazowszem znajduje się jedna, która nie pasuje do pozostałych. Znajdźcie intruza i wyjaśnijcie, dlaczego nie powinien się znaleźć w zestawie.

1. Płock, Ciechanów, Wyszogród, Warszawa

Intruza to ..... , ponieważ .....

2. Pułtusk, Nowogród, Ostrołęka, Wyszaków

Intruza to ..... , ponieważ .....

3. Bzura, Warta, Pilica, Utrata

Intruza to ..... , ponieważ .....

4. Pilica, Bug, Narew, Wkra

Intruza to ..... , ponieważ .....

5. łosie, kozice, rysie, bociany

Intruza to ..... , ponieważ .....

6. Mazowiecki, Nadbużański, Chojnowski, Kampinoski

Intruza to ..... , ponieważ .....

7. Lubuskie, Lubelskie, Podlaskie, Łódzkie

Intruza to ..... , ponieważ .....

8. Warszawa, Żąbki, Płock, Piaseczno

Intruza to ..... , ponieważ .....

9. wydmy, Palmiry, łoś, hale

Intruza to ..... , ponieważ .....

10. Ciechanów, Liw, Sierpc, Czersk

Intruza to ..... , ponieważ .....

Załącznik nr 10.

Odpowiedzi do zadań**KONKURENCJA II.**

Cechy krajobrazu i symbole Mazowsza (załącznik nr 3)

wierzby wzdłuż dróg
leniwie płynące rzeki
sosny na wydmach
piaszczyste łąchy
szerokie doliny rzeczne
obszary rolnicze
liczne jeziora
łąki z makami

KONKURENCJA III.

Rozpoznaj zabytki (załącznik nr 5)

Lp.	Nazwa zabytku	Miejscowość
1.	Zamek Księżąt Mazowieckich	Ciechanów
2.	Najdłuższy rynek	Pułtusk
3.	Zabudowania fabryczne	Żyrardów
4.	Drzwi Płockie	Płock
5.	Pałac w Wilanowie	Warszawa
6.	Ruiny zamku	Czersk
7.	Pałac Krasieńskich	Opinogóra
8.	Skansen, Muzeum Ziemi Mazowieckiej	Sierpc
9.	Zamek i dwór w Liwie. Muzeum Zbrojownia	Liw
10.	Dom urodzenia Fryderyka Chopina	Żelazowa Wola

KONKURENCJA IV.

Gra dydaktyczna „Skrzynka pytań”

ZESTAW I – odpowiedzi za 1 punkt

1.	Upatruje się w nazwie Mazowsze zestawienia rdzenia „maz” – od „mazać się”, czyli po prostu taplać w pierwotnej błotnistej glebie mazowieckiej, oraz przyrostka „wsze”, który oznacza zbiorowość ludzką, osiedle, kraj. Wiąże się też nazwą z amazonkami i ich rzekomym królestwem położonym na terenie dzisiejszego Mazowsza.
2.	Kampinoski Park Narodowy
3.	w środkowym
4.	Fryderyk Chopin
5.	w Sierpcu
6.	wierzba
7.	18
8.	żółto-czerwona
9.	łoś
10.	w Żelazowej Woli
11.	Powązki
12.	Wisła, Barania Góra
13.	paw
14.	Hanna Gronkiewicz-Waltz (stan na rok 2017)
15.	1,7 mln
16.	wycinanka
17.	czwartek
18.	księcia Józefa Poniatowskiego
19.	w Łazienkach Królewskich
20.	Praga
21.	okolice Grójca
22.	Puszcza Biała
23.	Krystyna Krahelska
24.	Kurpie
25.	Pojezierze Gostyński
26.	na placu Bankowym

27.	w Płocku
28.	Józef Chełmoński
29.	Adam Struzik (stan na rok 2017)
30.	w Płocku
31.	mady
32.	tak, w Łazienkach Królewskich
33.	w Sochaczewie
34.	w Konstancinie-Jeziornie
35.	w Nowogrodzie

ZESTAW II – odpowiedzi za 2 punkty

1.	Zielona i Biała
2.	powstanie warszawskie – pomnik Małego Powstańca powstanie kościuszkowskie – pomnik Jana Kilińskiego
3.	inżynier William Lindley, z Wielkiej Brytanii
4.	Zamek Królewski w Warszawie
5.	w Pułtusk, 400 m
6.	Wyśmierzyce, 858 mieszkańców
7.	Muzeum Romantyzmu – Opinogóra, Muzeum Instrumentów Muzycznych – Szydłowiec
8.	Sierpc, ponieważ wiele budynków było wzniesionych na palach
9.	Liwiec, 126 km
10.	największa – Wawer, najmniejsza – Żoliborz
11.	schorzenia reumatyczne – Konstancin-Jeziorna, choroby dróg oddechowych – Otwock
12.	Rada m.st. Warszawy i prezydent Warszawy
13.	Sierpc, Maurzyce, Nowogród
14.	nad Bugiem i Narwią
15.	Ciechanów, Liw, Czersk, Płock
16.	a. województwo warmińsko-mazurskie, b. województwo lubelskie
17.	Pałac Kultury i Nauki, 231 m
18.	Wietnamczycy, około 1200
19.	1 sierpnia 1944 r., trwało 63 dni
20.	król Zygmunt III Waza w 1596 r.
21.	pomniki Wojciecha Bogusławskiego i Stanisława Moniuszki
22.	a. w Grójcu, b. w Myszynie

23.	a. w Żuzeli, b. w Stawisku (Podkowa Leśna)
24.	Żyrardów; nazwa pochodzi od nazwiska wynalazcy maszyny do przędzenia lnu – Francuza Philippe’a de Girarda
25.	wzgórze Altana, 408 m n.p.m.
26.	Muzeum Historyczne i Muzeum Literatury
27.	Wyżyna Lubelska – czarnoziemy, Nizina Mazowiecka – bielice
28.	a. województwo podlaskie, b. województwo łódzkie
29.	w Puszczy Kampinoskiej; jest to miejsce zbrodni niemieckich w czasie II wojny światowej, rozstrzelano tu około 2000 osób
30.	piece, które służyły do wytopu żelaza

KONKURENCJA V.

Gra „Znajdź intruza”

1. Płock, Ciechanów, Wyszogród, Warszawa
Intruza to Ciechanów, ponieważ leży nad Łydynią, a pozostałe nad Wisłą.
2. Pułtusk, Nowogród, Ostrołęka, Wyszków
Intruza to Wyszków, ponieważ leży na Bugiem, a pozostałe nad Narwią.
3. Bzura, Warta, Pilica, Utrata
Intruza to Warta, ponieważ nie płynie na Mazowszu.
4. Pilica, Bug, Narew, Wkra
Intruza to Pilica, ponieważ jest lewym dopływem Wisły, a pozostałe są prawym.
5. łosie, kozice, rysie, bociany
Intruza to kozice, ponieważ nie żyją na Mazowszu, tylko w Tatrach.
6. Mazowiecki, Nadbużański, Chojnowski, Kampinoski
Intruza to Kampinoski, ponieważ jest parkiem narodowym, a pozostałe są parkami krajobrazowymi.
7. Lubuskie, Lubelskie, Podlaskie, Łódzkie
Intruza to Lubuskie, ponieważ nie graniczy z województwem mazowieckim, a pozostałe tak.
8. Warszawa, Żąbki, Płock, Piaseczno
Intruza to Płock, ponieważ nie należy do aglomeracji warszawskiej.
9. wydmy, Palmiry, łoś, hale
Intruza to hale, ponieważ znajdują się w Tatrzańskim Parku Narodowym, a pozostałe – w Kampinosie.
10. Ciechanów, Liw, Sierpc, Czersk
Intruza to Sierpc, ponieważ nie znajduje się tu zamek książąt mazowieckich, a w pozostałych tak.

KONKURENCJA VI.

Szyfrogram „Abecadło Mazowsza”

AGLOMERACJA

WARSZAWSKA – zespół miast skupionych wokół Warszawy.

BROCHÓW – miejsce chrztu Fryderyka Chopina.

CZARNA – brzoza w Kampinoskim Parku Narodowym.

DEFILAD – plac w Warszawie, na którym stoi Pałac Kultury i Nauki.

EWOLUCJI – muzeum w Pałacu Kultury i Nauki, w którym poznasz tajemnicę zagłady dinozaurów.

FRYDERYK CHOPIN – patron lotniska w Warszawie.

GARWOLIN – odbywają się tu Mazowieckie Zawody Sikawek Strażackich.

HERB WARSZAWY – postać kobiety z rybim ogonem, z wzniesionym mieczem w prawej ręce i okrągłą tarczą w lewej dłoni.

IZABELIN – siedziba Kampinoskiego Parku Narodowego.

JULINEK – można tu zdobyć dyplom aktora cyrkowego w Państwowej Szkole Sztuki Cyrkowej.

KAROLIN – siedziba Zespołu Pieśni i Tańca „Mazowsze”.

LAS KABACKI – największy rezerwat przyrody w Warszawie.

ŁYSE – miejscowość na Kurpiach, w której wyjątkowo uroczyście obchodzi się Niedzielę Palmową.

MODLIN – twierdza (zespół umocnień) w Nowym Dworze Mazowieckim.

NAREW – rzeka, do której wpada Bug.

OTRĘBUSY – znajduje się tu Muzeum Motoryzacji i Techniki, w którym stoi kabriolet z 1951 r., własność Stalina.

PŁOCK – w tym mieście odbywa się Bieg Tumski.

RADOM – drugie co do liczby mieszkańców miasto w województwie mazowieckim.

SZYDŁOWIEC – odbywa się tu słynna Noc Sobótkowa.

TREBLINKA – obóz zagłady zorganizowany Niemców, w którym zginął Janusz Korczak.

UTRATA – rzeka, nad którą leży Żelazowa Wola.

WIERZBA – drzewo uwiecznione na pomniku Fryderyka Chopina.

ZEGRZYŃSKI – zalew na Narwi, położony w Kotlinie Warszawskiej; miejsce rekreacji mieszkańców Warszawy.

ŹRÓDŁO – początek Wisły.

ŻYRARDÓW – miasto przemysłowe założone przez francuskiego wynalazcę maszyny do przędzenia lnu.